

A 1698/presidiet

Käsittelijä Puheenjohtajisto

Puheenjohtajiston mietintö, joka koskee
jäsen ehdotusta
rauhavälityksen vahvistamisesta pohjoismaisena tavaramerkkinä

Ehdotus

Puheenjohtajisto ehdottaa,

että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että Pohjoismaiden pääministerit sisällyttävät rauhavälityksen ja rauhanneuvottelut yhdeksi teemaksi hankkeeseen, jossa pohditaan Pohjolan roolia globaalisti.

että jossakin tulevista strategisista selvityksistä keskitytään pohjoismaiseen yhteistyöhön rauhan rakentajana maailman konfliktialueilla.

että Pohjoismaat lanseeraavat yhteisen rauhanneuvotteluihin keskittyvän korkea-asteen tutkinnon, jonka nimike voisi olla esimerkiksi Nordic Master in Peace Building/Peace Negotiation.

että selvitetään mahdollisuuksia perustaa johonkin Pohjoismaahan rauhavälitysarkisto, johon kootaan kaikki rauhanneuvotteluihin liittyvä aineisto aina toisesta maailmansodasta lähtien.

että hyödynnetään Pohjoismaiden itsehallintoalueiden asemaa inspiraationa ja hyvinä esimerkkeinä rauhanomaisesta konfliktinratkaisusta.

että hyödynnetään kokemuksia, joita on saatu kansallisten vähemmistöjen oikeuksiin liittyvistä yhdenvertaisen kohtelun periaatteista.

Lisäksi puheenjohtajisto ehdottaa,

että Pohjoismaiden neuvosto järjestää yhteistyössä kansallisten ulkoasianvaliokuntien kanssa seminaarin, jonka avulla levitetään ja kerätään tietoa pohjoismaisesta työstä rauhavälityksen alalla.

Taustaa

Keskiryhmä perusteli alkuperäistä ehdotustaan seuraavasti:

Pohjoismaiden välillä on vallinnut rauha jo 200 vuoden ajan. Kilpailusta ja ajoittain erilaisista prioriteeteista huolimatta maat tekevät läheistä yhteistyötä keskenään. Maillamme on siis paljon annettavaa maailmalle mitä tulee visioon rauhanomaisesta rinnakkaiselosta.

Useat Pohjoismaat ovat tulleet tunnetuiksi rauhanvälittäjän roolistaan maailman konfliktialueilla. Pohjoismaissa on useita rauhanvälitykseen keskittyneitä toimijoita. Ala kasvaa ja kehittyy sitä mukaa kun maailmalla puhkeaa yhä uusia kriisejä ja kansainvälinen yhteisö on kyvytön ratkaisemaan vanhoja konflikteja.

Pohjoismailla on konfliktinratkaisussa ja rauhanvälityksessä erilaisia vahvuuksia ja heikkouksia, ja maat ovat vaihtelevassa määrin ulkosuhdehallintojensa kautta delegoineet vastuuta evaltiollisille toimijoille. Toimijat tekevät työtä pitkälti hiljaisuudessa, mikä on myös perusta sille, että ne hyväksytään rauhanneuvottelijoiksi alueille, minne YK:n virkamiehillä, presidenteillä, ulkoministereillä ja muilla ei ole asiaa.

Eri rauhanvälittäjien osaamista pitäisi voida vahvistaa entisestään tiiviimmän pohjoismaisen yhteistyön kautta. Meidän pitäisi pystyä näkemään kokonaiskuva eli se, miltä ala näyttää eri Pohjoismaissa tällä hetkellä: mitkä toimijat ovat aktiivisia ja miten toimintaa rahoitetaan. Resurssien niukentuessa meidän tulee löytää luovia ratkaisuja Pohjoismaiden harjoittaman rauhanvälityksen rahoittamiseksi tulevaisuudessa.

Vuonna 2009 julkaistussa Stoltenbergin-raportissa ehdotetaan muun muassa, että Pohjoismaat perustavat vakauttamisyksikön rauhaa rakentavien toimien edistämiseksi. Yksikkö koostuisi sotilas- ja siviilihenkilöistä ja se voitaisiin lähettää maailman eri kriisialueille lyhyelläkin varoitusaikalla. Ehdotuksen lähtökohtana on Pohjoismaiden vankka osaaminen niin kutsutuissa multidimensional mandates -tehtävissä eli rauhanrakentamistehtävissä, jotka sisältävät sekä sotilallisia toimia että siviilikriisinhallintaa, muun muassa tarjoamalla poliiseille koulutusta kulttuuriperintöjen restauroinnissa tai oikeusjärjestelmän toiminnan turvaamisessa. Stoltenbergin ehdotusta pohjoismaisesta vakauttamisyksiköstä voitaisiin hyvin täydentää pohjoismaisella rauhanneuvottelijoiden verkostolla.

Pohjoismaisen rauhanvälitysoasaamisen vahvistamiseksi meidän tulee myös vahvistaa pohjoismaista alan koulutusta ja tutkimusta sekä huolehtia siitä, että alan globaali tieto on saatavilla myös Pohjoismaissa.

Muutama vuosi sitten hyväksyttiin vastaava saman sisältöinen ehdotus. Vuonna 2011 taas hyväksyttiin ehdotus pohjoismaisesta foorumista rauhaa ja konfliktinratkaisua edistävän verkoston vahvistamiseksi. Pohjoismaiden ministerineuvosto varasi 400 000 Tanskan kruunua hankkeeseen ”Pohjoismaiden itsehallintoalueet – kokemuksia ja visioita rauhantyyntöjen näkökulmasta”, jonka Ahvenanmaan rauhaninstituutti toteutti yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston kansalais- ja kuluttajavaliokunnan kanssa. Kyseessä oli vertaileva tutkimus itsehallintoalueiden oikeudellisesta, taloudellisesta ja turvallisuuspoliittisesta kehityksestä. Raportti perustui Pohjoismaiden neuvoston Ahvenanmaalla tammikuussa 2015 järjestämään seminaariin ja se julkaistiin muutama kuukausi seminaarin jälkeen.

Ahvenanmaan rauhaninstituutti osallistui myös ensimmäisiin rauhankeskusteluihin, jotka järjestettiin 27. maaliskuuta 2014 Kastelholman linnassa Ahvenanmaalla entisen presidentin

Tarja Halosen johdolla. Pohjoismaita ja rauhaa käsittelevään keskusteluun osallistuivat Suomen silloinen ulkoministeri Erkki Tuomioja, Pohjoismaiden neuvoston varapresidentti Hans Wallmark ja neuvoston johtaja Britt Bohlin.

Valitettavasti maailma ei ole viime vuosina muuttunut rauhanomaisempaan suuntaan. Levottomassa maailmantilanteessa katseet ovat taas kääntyneet Pohjolaan, missä mailla on pitkä demokratian ja keskinäisen rauhan historia. Samalla Pohjoismaat ovat niittäneet mainetta maina, jotka ovat rakentavalla tavalla mukana rauhanvälitysyrytyksissä.

Puheenjohtajiston näkemykset

Jäsenehdotusta käsiteltiin ensimmäisen kerran Kööpenhaminan-istunnossa marraskuussa 2016, jolloin keskiryhmä esitteli ehdotuksen ja sai sille tukea vasemmistososialistiselta vihreältä ryhmältä. Myös konservatiivisen ryhmän suhtautuminen ehdotukseen oli yleisesti ottaen myönteinen, eritoten Stoltenbergin raportin seurannan osalta. Ryhmän edustaja suhtautui kuitenkin varsinaiseen ehdotukseen tietyllä varauksella.

Tämän jälkeen puheenjohtajisto keskusteli ehdotuksesta Keflavikissa pitämässään kokouksessa 28. marraskuuta ja otti siihen varsin myönteisen kannan. Puheenjohtajisto toivoi kuitenkin, että ehdotus lähetettäisiin ennen perusteellisempaa käsittelyä lausunnonle norjalaisiin rauhaninstituutteihin, jotta sitä voitaisiin tarpeen mukaan terävöittää.

Lisäksi ehdotettiin, että Pohjoismaiden itsehallintoalueiden kokemukset huomioitaisiin niin, että niitä voitaisiin käyttää rauhanvälityksen mahdollisena mallina. Pohjoismaat voisivat markkinoida mallia maailmalla, missä vaikeat konfliktit kaipaavat ratkaisua. Näin pohjoismaisten kokemusten avulla voidaan olla mukana luomassa rauhaa.

Ehdotuksen muokatusta versiosta keskusteltiin puheenjohtajiston kokouksessa Tukholmassa 3. huhtikuuta 2017. Ehdotukseen suhtauduttiin varsin myönteisesti, vaikka kritiikkiäkin esitettiin. Näitä kohtia on uudessa versiossa terävöitetty. Suositus on nyt suunnattu Pohjoismaiden hallituksille eikä Pohjoismaiden ministerineuvostolle, koska viimeksi mainitulla ei ole ulkopoliittista toimivaltaa. Sen sijaan että haluttaisiin perustaa rauhanvälitysarkisto, ehdotetaan mahdollisen rauhanvälitysarkiston perustamisen selvittämistä. Siinä tapauksessa siitä voi tulla myös yksi budjettineuvottelujen aiheista. Ehdotuksen kohta, jossa kansallisten ulkoasiainvaliokuntien toivotaan hankkivan tietoa yksityisten rahoituslähteiden kautta rauhanvälitykseen käytettävistä varoista, jätetään pois, koska sen toteuttamista ei pidetä realistisena.

Edellä mainitut muutokset saivat kannatusta puheenjohtajiston kokouksessa Ahvenanmaalla 27. kesäkuuta 2017. Ehdotukseen esitettiin yhtä lisäystä:

että hyödynnetään kokemuksia, joita on saatu kansallisten vähemmistöjen oikeuksiin liittyvistä yhdenvertaisen kohtelun periaatteista.

Mietintö hyväksyttiin lisäyksen jälkeen.

Lausunnot

Ehdotusta ovat kommentoineet kolme pohjoismaista rauhaninstituuttia. Lisäksi aiheesta on antanut lausunnon Nuorten Pohjoismaiden neuvosto (UNR). Kaikissa lausunnoissa ehdotukseen suhtaudutaan myönteisesti.

Islannin yliopiston yhteydessä toimiva HÖFÐI Reykjavík Peace Centre tukee ehdotusta, joka merkitsee pohjoismaisen rauhanvälitysyhteistyön tiivistämistä, keskitettyä alan tietopankkia sekä paikallisen yhteistyön tiivistämistä.

Myös Ahvenanmaan rauhaninstituutti suhtautuu ehdotukseen myönteisesti. Se toteaa vastauksessaan muun muassa seuraavasti:

”Järjestelmällinen yhteistyö, joka liittyy rauhanvälitykseen pohjoismaisena tavaramerkkinä, vahvistaisi Pohjolan rauhanvälittäjän profiilia. Samalla se voi pohjustaa myös laajemmin alan yhteistyömahdollisuuksia. Ahvenanmaan rauhaninstituutti on Pohjoismaiden ministerineuvoston suosiollisella avustuksella (Nordplus) saanut hiljattain päätökseen kolmivuotisen hankkeen ”Norden för fred?” (Pohjola rauhan puolesta?). Siinä kansalaisyhteiskunnan eri toimijat ovat keskustelleet ja analysoineet rauhanvälitystyön keskeisiä näkökulmia. Useat hankkeen päätelemät Pohjoismaiden rauhanprofiilin vahvistamisesta ovat samansuuntaisia jäsenehdotuksen sisällön kanssa. Siksi on syytä olettaa, että edellä mainittujen ehdotusten mukainen Pohjoismaiden neuvoston aloite otetaan kiinnostuneena ja hyvin vastaan.”

Ehdotusta tukee myös Ruotsin ulkopoliittinen instituutti (UI). Se korostaa vastauksessaan yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.

”Lisäksi rauhanneuvotteluista keskusteltaessa on syytä muistaa, että myös kansalaisyhteiskunnan osallistaminen on tärkeää. Pohjoismaiden kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on paljon kokemusta yhteistyöstä konfliktialueiden kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävästä yhteistyöstä.”

Nuorten Pohjoismaiden neuvosto (UNR) toteaa lausunnossaan seuraavasti:

Nuorten Pohjoismaiden neuvosto (UNR) – – kehottaa Pohjoismaiden hallituksia priorisoimaan rauhanvälitystä ulkopoliittisesti aina kun se on mahdollista. Samalla rauhanvälitystä voidaan nostaa esiin myös sisäpolitiikassa. Ulkopoliittisesti keskeiset kysymykset tulee huomioida myös muilla politiikan aloilla. Haluamme kehottaa maita sisällyttämään rauhanvälityksen osaksi koulutuspolitiikkaa ja poistamaan EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksut. Pohjoismaiden tulee pyrkiä siihen, että eri maista saapuville nuorille tarjotaan mahdollisuus opiskeluun Pohjoismaissa. Näin heidät tutustutetaan demokratian ja monimuotoisuuden arvoihin, jolle maamme ovat rakentuneet.”

Lausunnot eivät antaneet aihetta muuttaa alkuperäistä ehdotusta, vaikka tekstiä osin terävitettiin.

Ahvenanmaalla 27. kesäkuuta 2017

Bertel Haarder (V)

Britt Lundberg (ÅC)

Henrik Dam Kristensen (S)

Juho Eerola (ps.)

Michael Tetzschner (H)

Oddný G. Harðardóttir (A)

Phia Andersson (S)

Rigmor Andersen Eide (KrF)

Sigurður Ingi Jóhannsson (F)

Sonja Mandt (A)

Steingrímur J. Sigfússon (VG)

Wille Rydman (kok.)